

ходження до державного бюджету, проте може сприяти пошуку нових партнерів, відповідно, стимулювати виробництво та потенційно збільшувати обсяги надходжень митних платежів до бюджету за рахунок збільшення обсягів експорту до інших країн світу.

Проведений аналіз засвідчив, що зниження ставок ввізного мита вплинуло на обсяги імпорту продукції тваринництва у бік збільшення, проте не призвело до зниження цін на внутрішньому ринку. Також необхідно зазначити, що вітчизняним виробникам продукції тваринництва дуже важко конкурувати із зарубіжними виробниками через дотації на виробництво й експорт їхньої продукції.

З огляду на подальше скорочення ставок ввізного мита згідно з зобов'язаннями перед СОТ, обсяги імпорту м'яса будуть зростати й надалі, окрім вирішення питання підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва та нарощування обсягів виробництва, необхідним є впровадження нетарифного захисту внутрішнього ринку, шляхом введення квот на імпортовану продукцію. Прикладом такої практики може слугувати досвід європейських країн, які широко використовують цей метод протекціонізму.

Література

1. Енциклопедія українознавства. – У 10-х т. – Т. 2 / за ред. В.М. Кубійович // Молоде життя. – Нью-Йорк, 1954. – 1320 с.
2. Про вивіз (експортне) мито на живу худобу та шкіряну сировину Верховна Рада України; Закон України від 07.05.1996 р., № 180/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua>
3. Офіційний сайт Міністерство сільського господарства Сполучених Штатів Америки. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.usda.gov>
4. Чудновець І.В. Митно-тарифне регулювання імпорту м'яса в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.03 – "Економіка та управління національним господарством" / І.В. Чудновець. – К., 2010. – 20 с.
5. Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2005 рік" Верховна Рада України; Закон України від 25.03.2005 р., № 2505-IV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2505-15>
6. Кобута І. Один рік України у СОТ / І. Кобута, В. Жигадло, А. Заїка / за ред. М. Свенціцькі // Аналітично-дорадчий центр Блакитної стрічки. – К., 2009. – 44 с.
7. Про затвердження переліків товарів, експорт та імпорт яких підлягає ліцензуванню, та квот на 2011 рік / Кабінет Міністрів України; Постанова, Перелік від 22.12.2010 р., № 1183. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon2.rada.gov.ua>
8. Митний тариф України (Розділи I-V) / Верховна Рада України; Закон України, Тариф від 05.04.2001 р., № 2371-III. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4234-17>
9. Чорноротов О. Аналіз ринку тваринництва та виробництва м'яса й м'ясопродуктів України / О. Чорноротов // Мясные технологии : журнал. – 2011. – № 7. – С. 19-26.
10. Про внесення змін до Митного тарифу України, затвердженого Законом України "Про Митний тариф України" Верховна Рада України; Закон від 22.12.2011 р., № 4234-VI. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4234-17>
11. Поглиблена вільна торгівля між Україною та Європейським Союзом: сільськогосподарська та харчова продукція. Аналітична записка. – міжнародний центр перспективних досліджень. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://www.icps.kiev.ua/doc/FTA_Publicconsultations_agri.pdf
12. Олійник В.О. Конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції як складова продовольчої безпеки України в умовах глобалізації / В.О. Олійник // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. праць. – Харків. : Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2011. – № 1 (39). – 436 с.
13. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.ukrstat.gov.ua>

Фененко П.А. Механизмы налогообложения внешней торговли продукцией животноводства: реалии и перспективы

Осуществлен анализ отечественной отрасли животноводства и влияния на ее развитие механизмов налогообложения внешней торговли продукцией отрасли. Исследована целесообразность налогообложения экспорта живого скота и кожевенного сырья вывозной пошлиной и влияние изменения ставок ввозной пошлины на объемы импорта мяса. Проанализирован процесс адаптации политики налогообложения внешней торговли в контексте вступления в ВТО, определены риски в дальнейшем становлении внешней торговли продукцией животноводства.

Ключевые слова: внешняя торговля продукцией животноводства, ставка пошлины, вывозные пошлины, ввозные пошлины, сальдо внешней торговли, объемы экспорта продукции животноводства, объемы импорта продукции животноводства.

Fenenko P.O. Mechanisms of taxation of livestock products foreign trade: today's realities and prospects

The article is about the analyze of the domestic livestock industry and the impact on its development the mechanisms for taxation of the industry products foreign trade. The expediency of taxing with export duties the exports of live cattle and hides and the effect of changing the rates of import duty on imports of meat have been examined. It has been analyzed the process of adaptation of the policies on taxation for foreign trade in the context of accession to the World Trade Organization, it has been identified the risks in the future stability of the foreign trade of livestock products.

Keywords: foreign trade of livestock products, the rate of customs duty, export duty, import duty, trade balance, export scopes of livestock products, import scopes of the livestock products.

УДК 336.71

Здобувач Ю.В. Шушкова¹ – Львівська КА

ОСОБЛИВОСТІ ПОБУДОВИ ТА РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ

Розглянуто особливості побудови і розвитку фінансової системи у Великобританії. Розкрито основні аспекти формування складових фінансової системи: державного бюджету, позабюджетних державних фондів, місцевих фінансів і фінансів державних підприємств, формування доходів і видатків державних та місцевих бюджетів, а також структуру податків.

Ключові слова: фінансова система, державний бюджет, позабюджетні державні фонди, місцеві фінанси, фінанси державних підприємств, доходи, витрати, податки.

Вступ. Фінансова система будь-якої країни відіграє особливу роль у розвитку її економіки. А тому вдосконаленню загальної структури фінансової системи та її окремих складових приділяти і приділяють, особливо на сучасному етапі, етапі глобалізаційних процесів у світовій економіці, багато уваги як з боку зарубіжних, так і вітчизняних учених. Проте проблематика щодо побудови та розвитку фінансової системи існує, і цьому питанню в зарубіжній та вітчизняній науці приділяється виняткова увага, проводяться відповідні дослідження. Варто зазначити, що ще й до сьогодні немає чіткого трактування терміна "фінансова система", а також чітко і конкретно не визначено її структуру. Тому як зарубіжні, так і вітчизняні вчені-економісти, по-різному

¹ Наук. керівник: проф. В.І. Єлейко, д-р екон. наук

трактують і дають визначення терміна "фінансова система", а також по-різному розглядають її структуру.

Доктор економічних наук, професор В.М. Опарін вважає, що національні фінансові системи відображають структуру фінансів окремих країн, до яких належать фінанси суб'єктів господарювання, державні фінанси, страхування, міжнародні фінансові відносини і внутрішній фінансовий ринок [9]. Водночас, доктор економічних наук, професор О.М. Ковалюк переконаний, що фінансова система охоплює сферу фінансів, сукупність фінансових органів та фінансовий механізм, тобто об'єкт і суб'єкт фінансової системи та засіб їхньої взаємодії [4].

На думку відомого фінансиста, доктора економічних наук, професора Львівського національного університету ім. Івана Франка М.І. Крупки, фінансову систему можна розглядати як інфраструктуру цілої низки фінансових інститутів, що фактично реалізують фінансові операції і одночасно є як суб'єктами, так і об'єктами управління фінансами [6]. Автори відомого підручника з економіки К. Макконнелл і С. Брю у складі фінансової системи виокремлюють кілька важливих ланок, а саме: передусім Федеральну резервну систему США, а ще комерційні банки та ощадні установи, тобто розглядають фінансову систему як сукупність інститутів, іншими словами – установ [7].

Автор відомого підручника "Гроші, банківництво і фінансові ринки" Ф. Мишкін вважає, що головними елементами фінансової системи є кредитори, позичальники, фінансові посередники та фінансові ринки [8]. В основному західні вчені-економісти розглядають фінансову систему як широкую мережу, яка охоплює фінансові ринки, фінансові інститути, бізнес-структури, фінанси суб'єктів господарювання та домогосподарств, а також державні фінанси (фінанси уряду). Як бачимо, питання щодо побудови фінансової системи та її архітектури є проблемним та актуальним, а тому потребує ретельного дослідження.

Мета дослідження – вивчення особливостей побудови і розвитку фінансової системи Великобританії, однієї з країн із досить розвиненим фінансовим сектором економіки.

Виклад основного матеріалу. Фінансова система будь-якої країни – це сукупність взаємопов'язаних і взаємодіючих часток, ланок і елементів, які безпосередньо беруть участь в ефективному її функціонуванні [3, с. 15], або як "сукупність урегульованих фінансово-правовими нормами окремих ланок фінансових відносин і фінансових установ, за допомогою яких держава формує, розподіляє і використовує централізовані та децентралізовані грошові фонди" [10, с. 420]. Фінансова система складається з фінансових інститутів, що здійснюють і регулюють фінансову діяльність, та фінансових інструментів, які створюють відповідні умови для реалізації фінансових процесів [3, с. 15]. Фінансові системи різних країн формувались і розвивались по-різному, і, звичайно, у кожній країні є свої, відмінні від інших країн, особливості побудови фінансової системи, а тому дослідження розбудови фінансової системи у Великобританії є досить важливим. Фінансова система цієї країни включає до свого складу державний бюджет, відповідні фонди та фінанси місцевих громад і фінанси державних підприємств (рис. 1).

Рис. 1. Структура фінансової системи Великобританії (сформував автор)

Головною складовою фінансової системи Великобританії є державний бюджет, який, по суті, включає державний бюджет і місцеві бюджети 65 графств. Державний бюджет цієї країни поділяють на поточний та капітальний (рис. 2). Структуру доходів і витрат державного бюджету Великобританії подано в табл. 1.

Табл. 1. Структура доходів і витрат Державного бюджету Великобританії, відсотки [3, с. 210]

Доходи	100	Витрати	100
Прибутковий податок	25-30	Військові асигнування	23
Податок на прибуток корпорацій	11	Витрати на вирівнювання економіки	7
Податок на реєстрацію автомобілів	15	Допомога місцевим органам влади	16
Податок на додану вартість	15	Витрати на соціальні цілі	43
Податок на соціальне страхування	20	На утримання державного апарату	3
Неподаткові надходження від державних підприємств	7	Внески в бюджет Європейського Союзу	2
Інші доходи	4-6	Інші витрати	6

Рис. 2. Структура Державного бюджету Великобританії (сформував автор)

Другою важливою складовою фінансової системи, як і державний бюджет, є позабюджетні державні фонди, такі як соціальні, що призначені для надання соціальних послуг населенню, та науково-дослідні, кошти якого формуються за рахунок доходів від продажу ліцензій на право використання винаходів і використовуються для надання безтермінових позичок та щорічних субсидій науковим організаціям, що займаються науковою розробкою проблем та втіленням їх результатів у виробництво. Окрім цього, кошти науково-дослідного фонду використовуються для фінансування досліджень, які проводять університети, національні та приватні компанії [1, с. 96-104; 2; 3, с. 202-216].

Варто зазначити, що фінансування наукових розробок у Великобританії (табл. 2) у 90-х роках минулого століття істотно відставало від національних і технологічних досліджень у розвинених країнах, таких як Сполучені Штати Америки, Японія, Німеччина та інші. Фінансування науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт (НДДКР) у відсотках від ВВП становлять: у США – 2,74; Японії – 3,06; Німеччині – 2,29; Великобританії – 1,83 [3, с. 212]. Більш як третина державних витрат, як свідчать дані багатьох наукових публікацій, у Великобританії фінансується за рахунок грошових коштів спеціальних фондів. Місцеві фінанси становлять третю ланку фінансової системи у Великобританії.

Табл. 2. Статистичні дані фінансування національних і технологічних досліджень у розвинених країнах у 90-х роках ХХ ст. [3, с. 212]

Показник	Витрати на НДР, % до ВВП		
	США	Японія	Великобританія
<i>Категорія НДР</i>			
Валові НДР	2,74	3,06	1,83
Суспільні НДР	2,30	н.д.	1,60
Суспільні НДР, що фінансуються державою	0,84	0,59	0,51
НДР у сфері оборони	0,47	н.д.	0,27
Бізнес-НДР	2,10	2,10	1,19
НДР, що фінансуються промисловістю	0,41	2,06	0,79
НДР, що проводяться у ВНЗ	0,39	0,40	0,35
Бізнес-проекти, що фінансуються з-за кордону	-	0,40	22

На сьогодні з місцевих бюджетів фінансується близько 36 % усіх державних витрат, які направляються на соціальний захист, розвиток освіти, комунальні послуги та інші витрати (рис. 3).

Рис. 3. Структура витрат місцевих органів влади (сформував автор)

Варто зауважити, що, як і в Німеччині, у Великобританії значну увагу приділяють вирівнюванню економічного розвитку регіонів. Для забезпечення

такого розвитку у Великобританії діють два види фінансової підтримки: блок-гранти і гранти на спеціальні цілі. Місцеві бюджети формуються за рахунок субсидій центрального уряду, податку на житло, тарифів на рухоме майно, а також різних зборів і доходів від надання дозволів та відповідних ліцензій. Окрім зазначених джерел доходів місцевих бюджетів, вони можуть поповнюватись і за рахунок випуску муніципальних облігацій.

Важливою ланкою фінансової системи Великобританії є фінанси державних підприємств. Основним інститутом у Великобританії в системі управління державними видатками є казначейство, на яке покладено функції двох міністерств – Міністерства фінансів і Міністерства економіки. Структура казначейства складається з управлінь та виконавчого агентства – Управління Сполученого Королівства, яке займається обслуговуванням державного боргу. Діяльність казначейства здійснюється за такими основними напрямками: громадські видатки; фінанси; економіка; державна громадська служба (рис. 4).

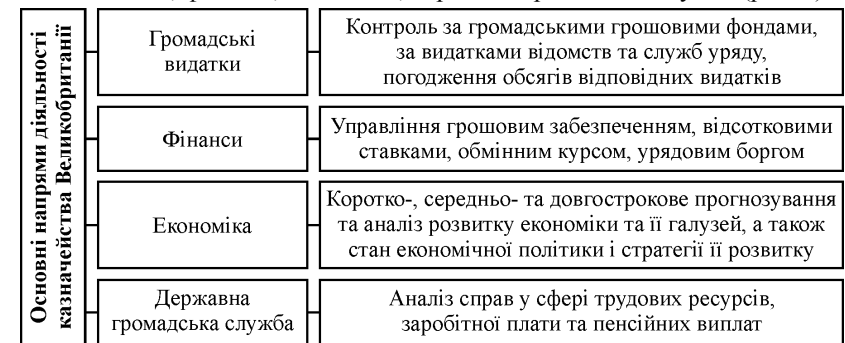
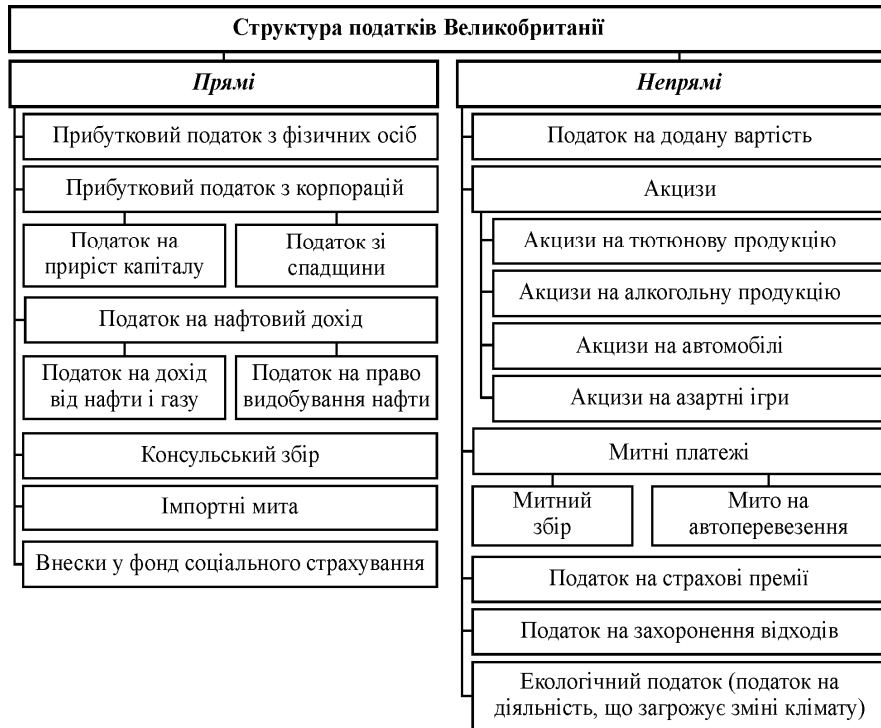

Рис. 4. Основні напрями діяльності казначейства Великобританії (Примітка. Сформував автор)

Варто зауважити, що у британській системі управління державними видатками, порівняно з іншими країнами, особливо розвиненими, казначейство наділене надзвичайно широкими функціями, а саме у сфері розроблення державного бюджету, його виконання, планування та здійснення фіскальної політики, міжнародної фінансової політики тощо.

А ще на казначейство покладено функції щодо аналізу ключових напрямів економіки, тобто аналіз попиту у сфері споживання, виробництва продукції, виконання робіт і надання послуг, фінансових результатів основних галузей економіки, отримання прибутку, понесення витрат, обсягів споживання, вкладення інвестицій та їх залучення, експортних поставок, імпорту, рівня інфляції, заробітної плати в різних сферах економіки, зайнятості населення та рівня безробіття, відсоткових ставок, торговельного балансу тощо, який воно проводить тричі на рік і на основі результатів аналізу розробляє прогностичні показники на наступні півтора року. Базуючись на основі вищезазначеного аналізу та розроблених прогнозів, формується політика держави та її інститутів у сфері кредитування валютних операцій, обмінних курсів, відсоткових ставок, державних позик та інших напрямів розвитку національної

економіки, соціального забезпечення тощо. Як і в усіх розвинених країнах, у Великобританії основним джерелом державних доходів є прями та непрямі податки (рис. 5).

Рис. 7. Класифікація прямих і непрямих податків Великобританії
Примітка. Сформував автор на основі аналізу наукових публікацій

Варто зауважити, що уряд Великобританії досить істотну увагу приділяє оптимізації державних витрат міністерствами та відомствами. Головним довготерміновим завданням уряду в галузі державних витрат є зростання асигнувань на соціальне забезпечення та охорону здоров'я, які за останні десять років зросли – у соціальному забезпеченні з 31,5 до 35,8 %, в охороні здоров'я – з 15,8 до 19,3 %, водночас витрати на оборону знизилась – із 12,6 до 7,7 %. Цьому сприяли значні зміни, що відбулись у структурі та регулюванні діяльності фінансових інститутів, які вплинули на банківську систему, систему страхування, будівельні товариства, фондову біржу та інші сфери [4; 6-8].

Висновок. Отже, фінансова система у Великобританії вибудована досить чітко, управляється і регулюється незначним числом фінансових інститутів, а дієва та ефективна фінансова політика, що проводиться в цій країні, забезпечує стає економічне зростання, мінімальний рівень інфляції і досить низький рівень безробіття.

Література

1. Байтова И.М. Государственные финансы и управление ими в Великобритании на современном этапе / И.М. Байтова, А.И. Строков // Финансы и кредит : журнал. – 2002. – № 22. – С. 96-104.
2. Карлін М.І. Фінанси зарубіжних країн / М.І. Карлін. – К. : Вид-во "Наука", 2004. – 384 с.
3. Карлін М.І. Фінанси країн Європейського Союзу : навч. посібн. / М.І. Карлін. – К. : Вид-во "Знання", 2011. – 639 с.
4. Ковалюк О.М. Фінансовий механізм організації економіки України (проблеми теорії і практики) : монографія / О.М. Ковалюк. – Львів : Вид-во ЛНУ ім. Івана Франка, 2002. – 396 с.
5. Комінюк Н.В. Міжбюджетні відносини в Англії / Н.В. Комінюк // Державне управління в умовах інтеграції України в ЄС : матер. наук.-практ. конф. – К., 2002. – Т. 2. – С. 245-247.
6. Крупка М.І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку України : монографія / М.І. Крупка. – Львів : Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2001. – 607 с.
7. Макконнелл Кемпбелл Р. Экономикс: принципы, проблемы и политика : пер. с англ. / Р. Кэмпбелл Макконнелл, Л. Стенли Брю. – В 2-х т. – М. : Изд-во " Республика", 1992. – Т. 2. – 400 с.
8. Мишкін Ф.С. Економіка грошей, банківської справи і фінансових ринків : пер. з англ. / Ф.С. Мишкін, С. Панчишин, А. Стасишин, Г. Стеблій. – К. : Вид-во "Основи", 1999. – 963 с.
9. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія) : навч. посібн. / В.М. Опарін. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 240 с.
10. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовженко. – Вид. 4-те, [перероб. та доп.]. – К. : Т-во "Знання", КОО; Л. : Вид-во Львів. банк. ін-ту НБУ, 2002. – 566 с.
11. Хессин С. Великобритания: снижение темпов экономического роста / С. Хессин // Международная экономика и международные отношения. – 2004. – № 6. – С. 61-71.
12. Черник И.Д. Платежи и сборы как источник местных бюджетов в европейских странах / И.Д. Черник // Финансы и кредит : журнал. – 2002. – № 7. – С. 72-73.
13. Norgaard O. Economic Institution and Democratic Reform: A Comparative Analysis of Post / O. Norgaard // Communist Countries. – London, 2000. – 400 s.

Шушкова Ю.В. Особенности построения и развития финансовой системы Великобритании

Рассмотрены особенности построения и развития финансовой системы в Великобритании. Раскрыты основные аспекты формирования составляющих финансовой системы: государственный бюджет, внебюджетные государственные фонды, местных финансов и финансов государственных предприятий и формирование доходов и расходов государственных и местных бюджетов, а также структура налогов.

Ключевые слова: финансовая система, государственный бюджет, внебюджетные государственные фонды, местные финансы, финансы государственных предприятий, доходы, расходы, налоги.

Shushkova Yu.V. Features construction and development financial systems Great Britain

Aspects of construction and development of the financial system in UK. The basic aspects of the components of the financial system: the state budget, state budget funds, local finance and financial public enterprises and the formation of the revenues and expenditures of state and local budgets and tax structure.

Keywords: financial system, state budget, extra-budgetary state funds, local finances, finance, government, income, expenses and taxes.